

Jaarverslag project Zomertortel 2022-2023.

Inleiding

Stichting Duinbehoud, in opdracht van de Provincie Zuid-Holland, heeft op 17-06-22 en 25-11-22 op Ouddorp een overleg geïnitieerd met aanwezigen vanuit Stichting Duinbehoud, Stichting Zuid-Hollands Landschap (ZHL), vereniging voor Natuur- en Landschapsbescherming Goeree-Overflakkee (NLGO) en vereniging Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland (NVSD).

Het doel was initiatieven verzamelen die de natuurwaarden op (de kop van) Goeree-Overflakkee kunnen versterken. Naast vele andere ideeën is daar de wens benoemd om binnen de NLGO-vogelwerkgroep activiteiten te ontplooiën ter bescherming van de Zomertortel op Goeree. Dat idee heeft binnen de NLGO geleid tot 'het Zomertortel-project'.

Dit jaarverslag geeft de activiteiten en resultaten binnen het project over 2023.

Als bronnen voor feitelijke informatie zijn Vogelbescherming.nl en Zomertortel.nl geraadpleegd.

Indeling van het verslag

1. Informatie over de Zomertortel
2. Oprichten projectgroep, eerste projectplan
3. Samenvatting projectactiviteiten en resultaten 2023
4. Projectdoelstelling, korte, wat langere en lange termijn
5. Bezetting en organisatie projectgroep
6. Publicaties in 2023
7. Documentatie, gerelateerde projecten

Zomertortel op de Kop van Goeree (foto: Hans van Oostenbrugge)

1. Informatie over de Zomertortel

De Zomertortel (*Streptopelia turtur*) is een kleine duif, die in april-mei in Nederland arriveert, 1 tot 3 legfels heeft (onder gunstige omstandigheden) en in september-oktober naar zijn overwintergebied trekt, de Sahel bezuiden de Sahara. Vogelbescherming Nederland biedt heldere en volledige informatie. Zoek op “zomertortel” of volg onderstaande koppelingen:

<https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/zomertortel>

<https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/wat-wij-doen/onze-boerenlandvogels/kerngebieden-en-projecten/operatie-zomertortel1>

De Zomertortel wordt ernstig in haar voortbestaan bedreigd door 4 mogelijke oorzaken;

1. verdwijnen van habitat in Nederland (en heel Europa) door intensieve landbouw en verdwijnend kleinschalig en van hagen voorzien landschap,
2. jacht in Frankrijk, Italië en Spanje (schattingen noemen 1.000.000 gedode dieren per jaar!),
3. verdwijnen van habitat in de Sahel door zich daar ontwikkelende veeteelt,
4. de ziekte ‘het geel’ (veroorzaakt door de parasiet *Trichomonas gallinae*).

De achteruitgang van deze vogel wordt triest maar treffend in beeld gebracht door het aantal getelde broedparen. In 1979 waren er nog ongeveer 30.000 broedparen in Nederland, in 2020 minder dan 1000. Om uitsterven te voorkomen is door de Europese Unie voor de zomertortel een ‘International Single Species Action Plan’ als beheermaatregel aan haar lidstaten opgelegd. Zowel in Engeland, Duitsland, België, Frankrijk én Nederland lopen projecten om deze soort voor uitsterven te behoeden. Dit plan voorziet in maatregelen op korte termijn en op de langere termijn. De jacht is nu al in meerdere landen voorlopig verboden, hopelijk wordt dit definitief.

2. Oprichten projectgroep, eerste projectplan

Op 27 maart 2023 had de projectgroep in oprichting een eerste overleg, voor een verkenning van mogelijkheden. Daar werd besloten eerst informatie te verzamelen over de zomertortel op Goeree-Overflakkee, over lopende projecten in Zeeland, mogelijke projecten in Engeland, Duitsland en België, en over mogelijke beheermaatregelen voor zowel de korte als de langere termijn. In ieder geval wilden we in 2023 al starten met de eerst mogelijke maatregel; bijvoederen.

3. Samenvatting projectactiviteiten en resultaten 2023

Na die eerste bijeenkomst is voortvarend gewerkt om bijvoederlocaties te realiseren. Voor de volgende stap, het aanleggen van voedselakkers, is contact gezocht met het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer Goeree-Overflakkee (ANLb) om de subsidiemogelijkheden helder te krijgen. Op basis van een door de projectgroep opgesteld beheerplan voor voedselakkers, werd in oktober 2023 formeel voor 5 jaar subsidie toegezegd voor 1 ha. Met deze informatie is een aantal boeren benaderd om hun interesse te peilen om een deel van hun land, nabij territoria, beschikbaar te stellen om een voedselakker in te richten. Helaas is het ons niet gelukt om in 2023 nog akkers in te zaaien. Met name het in 2023 inzaaien van winterpostelein was ons doel. Dit gewas geeft zaad in april-mei, precies op tijd voor de arriverende zomertortel.

Territoria: Op de kop van Goeree zijn in 2023 37 broedparen geteld (bron G. Tanis).

Bijvoerlocaties: Er zijn 9 locaties ingericht; 6 bij 5 particulieren en 3 bij Natuurmonumenten. Wekelijks werd voer gestrooid, van begin mei tot begin juli.

Monitoring: Vond plaats door een wildcamera over de locaties te laten rouleren. Bij minstens 2 particulieren werd dagelijks met een kijker gemonitord. Door projectleden werden rondes gelopen of gefietst langs territoria en foerageergebieden. Specifiek in augustus en september is tijdens wandelingen op Goeree gemonitord. Daar werden soms tot 15 dieren bij elkaar waargenomen, inclusief juvenielen, foeragerend op zaad van Zeewolfsmelk (*Euphorbia paralias*) of rustend in heesters.

Resultaten bijvoeren: Er werden met de wildcamera vele soorten vogels en zoogdieren gespot op de voederlocaties, soms heel boeiend vastgelegd. Helaas zijn slechts op twee locaties zomertortels gezien, bij 1 locatie op zicht en bij de 2e op foto vastgelegd (zowel met wild- als particuliere camera).

Zomertortels op bijvoederlocatie, met juveniel (foto: Rob Rossel)

Waarnemingen van soms 15 zomertortels, mét juvenielen, op Goeree (foto: Esther de Jong)

Voedselakkers:	Door de projectgroep is een beheerplan opgesteld, inclusief gewenste zaadsoorten, op basis waarvan het ANLb formeel subsidie heeft toegezegd. Het doel was twee akkers van een halve ha te realiseren, nabij territoria. Er zijn meerdere boeren benaderd, waarvan er één mee wil doen. Er wordt nog met een tweede partij gesproken. Dat wordt in 2024 vervolgd.
Overleg:	Vroeg in 2023 werd contact gelegd met Vogelbescherming Nederland, wat resulteerde in hun deelname in de projectgroep, levering van voer en van een wildcamera om op de locaties doorlopend opnames te kunnen maken. Zodoende konden we de benutting van de locaties monitoren. Verder is overlegd en informatie uitgewisseld met het project in Zeeland, met de Gemeente Goeree-Overflakkee, met Natuurmonumenten, met perceeleigenaren, met ANLb, met een aantal boeren uit de omgeving. Ook is de projectgroep een aantal keren bij elkaar geweest. Veel overleg vond telefonisch plaats of via Whats-App.
Documentatie:	Er is documentatie verzameld en geraadpleegd van andere projecten in Nederland, Engeland, Vlaanderen en Duitsland.

4. Projectdoelstellingen; korte, wat langere en lange termijn

Voor de **korte termijn** is ingezet op het inrichten van bijvoederlocaties bij bekende territoria. Dit is bedoeld als noodmaatregel, om de huidige populatie betere overlevingskansen te bieden.

Het bijvoederen heeft als doel dat de vogels bij aankomst in Nederland voldoende kunnen foerageren, op krachten komen en aan legsels beginnen. Bijvoederen van eind april tot half juli garandeert de dieren voedselzekerheid. Dit kan aanzet zijn voor meerdere legsels.

Voor de **wat langere termijn** willen we voedselakkers inrichten. Dit gebeurt ook in Engeland en Zeeland. De effectiviteit van die akkers, met name in Zeeland, is nog niet onomstreden.

Met de kennis van één van de projectleden, ecooloog en voor Staatsbosbeheer, Zuid-Hollands Landschap en Natuurmonumenten de uitvoerder van soortenmonitoring in door hen beheerde gebieden, is een beheer- en zaaiplan opgesteld wat naar verwachting betere resultaten zal geven.

Voor de **lange termijn** zal de projectgroep waar mogelijk stimuleren dat de benodigde habitat voor de zomertortel op het eiland zal toenemen, her-ontwikkeld zal worden. Het moet dan gaan om landschapselementen zoals bosjes, hagen, overhoekjes etc. (invulling van 'droge dooradering').

Hiervoor liggen kansen binnen de op handen zijnde natuurherstelmaatregelen vanuit het Europees Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB), het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG), de provinciale en gemeentelijke Omgevingsvisie, het te verwachten herstel van de Groenblauwe dooradering, maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit en al dergelijke trajecten.

5. Bezetting en organisatie projectgroep

NLGO Dick Brand, Ed van Wijk, Ko Katsman, George Tanis, Malene van der Put, Rob Rossel, Esther de Jong, Kees van 't Zelfde, Hans van Oostenbrugge

VBN Jules Bos

NM Matthijs Broere

Op NLGO Centraal (een sharepoint site) is een structuur aangemaakt voor opslag van documentatie. In principe hebben alle projectgroepsleden toegang tot deze centrale opslag.

Op Whats-App zijn twee groepen ingericht;

- voor de onderlinge communicatie binnen de projectgroep,

- voor communicatie met de particuliere eigenaren die hun tuin of grond beschikbaar stelden.

6. Publicaties in 2023

Een artikel in streekkrant Eilanden Nieuws in mei door Jan Baks, voorzitter van de NLGO.

Een artikel in het NLGO- en NVSD-blad STERNA, nr. 2 2023, van Ko Katsman.

7. Documentatie, gerelateerde projecten

De NLGO heeft een centrale gegevensopslag ingericht: NLGO Centraal.

Daar is per NLGO-werkgroep en dus ook voor de projectgroep Zomertortel een site ingericht waar alle relevante (koppelingen naar) documentatie een plaats heeft gekregen (dat was en is in ieder geval de doelstelling). Vanuit deze locatie kan (op verzoek) informatie worden gedeeld.